

**Sprawozdanie z monitoringu przyrodniczego i nadzoru nad działaniami ograniczającymi skutki ekologiczne w związku z zakończeniem odwadniania kopalni „Olkusz-Pomorzany”
pierwszy kwartał 2026**

Sprawozdanie obejmuje pierwszy kwartał (styczeń–marzec) 2026 r. i obejmuje następujące zagadnienia:

1. monitoring przyrodniczy w dolinie rzeki Biała wraz z doływającym do niej roznosem Sztolni Bolesławskiej i Ponikowskiej w Laskach, na pograniczu z Dąbrową Górniczą oraz kompleksem stawów między Karną a Laskami;
2. monitoring przyrodniczy w dolinie rzeki Sztoły wraz ze stawami przy Leśnym Dworze;
3. monitorowanie siedliska bobrów w cieku Dąbrówka;
4. kontrola wybranych obszarów regionu olkuskiego, w których tworzą się nowe ekosystemy wodne.

Pierwszy kwartał 2026 roku rozpoczął się bardzo chłodnymi warunkami termicznymi, co było kontynuacją zimnej końcówki grudnia 2025¹. Okresy z wyraźnie ujemną temperaturą powietrza były jednak przeplatane chwilowymi ociepleniami. Wyjątkowo zimny był początek i środek lutego. W końcu tego miesiąca pojawiły się natomiast dni wyjątkowo ciepłe, ze średnią temperaturą dobową przekraczającą +5 °C. Taka sytuacja termiczna miała kontynuację w marcu, który można uznać za ekstremalnie ciepły. Szczególnie ciepła była pierwsza połowa tego miesiąca. W końcu marca wyraźnie się ochłodziło.

Pierwszy kwartał 2026 r. był bardzo suchy. Miesięczne sumy opadów były znacząco niższe niż średnie wieloletnie, w styczniu stanowiły nawet mniej niż 30% średniej sumy dla tego miesiąca. Niewielka i sporadycznie występująca była też pokrywa śnieżna, co spowodowało silne przemarznięcie gruntu i odbiło się na bilansie wodnym. Negatywny klimatyczny bilans wodny jest w obszarze objętym monitoringiem rekompensowany doływami związanymi ze stale podnoszącym się poziomem wód podziemnych po zakończeniu odwadniania kopalń rejonu olkuskiego. Coraz bardziej aktywne jest zasilanie ekosystemów wodnych odradzającymi się źródłami oraz bezpośrednimi wypływami w dnach zbiorników wodnych i cieków. W dolinie rzeki Biała, obok źródeł podzboczowych i przykorytowych zasilających koryta oraz rozlewiska na szerokich terasach rzecznych odrodziło się jedno z najciekawszych źródeł w Polsce – artezyjski wypływ na kopule trawertynowej (Skałce) i z jaskini w Laskach. Niewielkie źródło o podobnym charakterze zaczęło funkcjonować na grobli piętrzącej wody stawu nr 1 w Laskach. Wypływowi towarzyszą intensywnie zielone zakwity glonów.

¹ Na podstawie charakterystyki wybranych elementów klimatu w Polsce publikowanej co miesiąc przez IMGW-PIB (<https://obserwator.imgw.pl/>)

Kopuła trawertynowa (Skałka) w Laskach z widocznymi wypływami artezyjskimi – na zachodnim zboczu kopuły (lewe) oraz wewnątrz jaskini (prawe) (18.03.2026)

Wypływy artezyjskie na kopule trawertynowej w Laskach z widocznymi zakwitami glonów (18.03.2026)

Źródło artezyjskie na grobli stawu nr 1 w Laskach (lewe, 28.03.2026) oraz strefa wypływów w dnie tego stawu (prawe, 10.01.2026)

Źródła przykorytowane po północnej stronie doliny Białej w sąsiedztwie Skałki w Laskach (18.03.2026)

Częściowo zamrożone dopływy wód z rozlewiska na terasie rzecznej ściekających bezpośrednio do koryta Białej (22.02.2026)

Pomimo dużych mrozów, przez cały omawiany okres nie zamarła rzeka Biała i Biała Przemsza. Niezamrożony był również źródłowy odcinek Sztoly (z wyjątkiem zamarzającego fragmentu w strefie zanikania przepływu w korycie) oraz fragment odcinka miejskiego tej rzeki zasilany dopływem ze Sztolni Czartoryskiej. Poza rozlewiskami w środkowym odcinku i przy ujściu do Białej niezamrożona była Sztolnia Ponikowska. Na krótko pojawiła się pokrywa lodowa na cieku Dąbrówka.

Biała Przemsza – widok z mostu w Kuźniczce Nowej (lewe) oraz ujście Białej do Białej Przemszy (prawe) (31.01.2026)

Końcowy fragment źródłowego odcinka Sztoły powyżej stawów przy Leśnym Dworze (6.01.2026)

Końcowy fragment źródłowego odcinka Sztoły powyżej stawów przy Leśnym Dworze (lewe, 24.03.2026) i końcowy fragment miejskiego odcinka tej rzeki w Bukownie – widoczne ślady przekopywania koryta w celu przedłużenia przepływu wody (prawe 27.01.2026)

Fragment koryta Sztoły z przepływem wody poniżej ujścia roznosu Sztolni Czartoryskiej, widoczne intensywne zakwity glonów nitkowatych (27.01.2026)

Chłodny koniec roku 2025 i bardzo chłodny początek pierwszego kwartału 2026 r. były powodem zamrożenia wszystkich zbiorników wodnych w monitorowanym obszarze. Pokrywa lodowa utrzymywała się przez cały styczeń i luty, a w zacienionych miejscach nawet do marca. Niezamrożone były fragmenty stawów kompleksu Karna-Laski oraz zbiorników w Hutkach w strefach bezpośredniego zasilania wodami podziemnymi.

Z uwagi na nietypowe, jak na warunki klimatyczne ostatnich lat, zlodzenie wielu akwenów wodnych w Polsce, niezamarznięte ciek i zbiorniki monitorowanego obszaru były w tym czasie atrakcyjne dla ptaków wodnych. W wodach Białej, niezamarzniętych fragmentach Dąbrówki czy stawów w Laskach i zbiorników w Hutkach obserwowano w styczniu i lutym duże zgrupowania krzyżówek. Wśród nich pojawiały się pojedyncze osobniki innych gatunków kaczek, jak np. rozeniec zaobserwowany w połowie lutego przy tamie bobrowej w cieku Dąbrówka. W okresie największych mrozów na monitorowanych akwenach pojawiły się też pojedyncze kormorany.

Udrożniony w końcu 2025 r. fragment Białej poniżej ujścia Sztolni Ponikowskiej i Bolesławskiej (lewe) oraz fragment koryta Białej poniżej ujścia cieku Dąbrówka (10.01.2026)

Połączenie Sztolni Ponikowskiej z Białą – widoczne zamrożone koryto Sztolni Ponikowskiej (lewe, 10.01.2026) oraz po roztopach (prawe, 18.03.2026)

Stan pokrywy lodowej na stawach kompleksu Karna-Laski – staw nr 3 (lewe, 10.01.2026) i staw nr 9 (prawe, 2.01.2026)

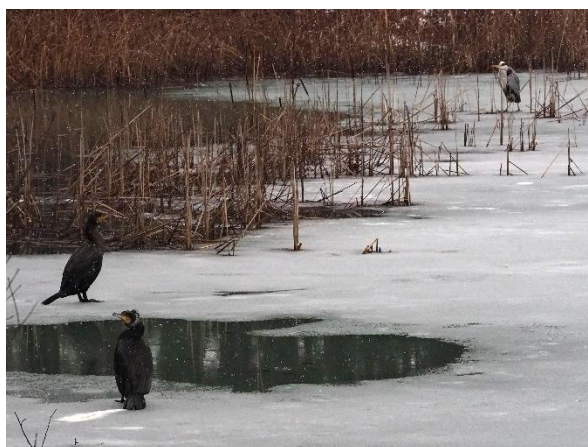
Niezamarznięte fragmenty przybrzeżne fragmenty stawu nr 4 – widoczna szczyżuka na dnie zbiornika (lewe, 2.01.2026) oraz ślady żerowania bobra (prawe, 2.01.2026)

Pokrywa lodowa na cieku Dąbrówka w okolicach mostu ul. Bolesławskiej (10.01.2026)

Stado krzyżówek zimujące na cieku Dąbrówka (lewe, 5.01.2026) oraz rożeniec wśród krzyżówek na tamie bobrowej w cieku Dąbrówka (prawe, 14.02.2026)

Stado krzyżówek zimujące na niezamarzniętej części zbiornika w Hutkach (lewe, 2.01.2026) oraz kormorany i czapla siwa żerujące na częściowo niezamarzniętym stawie nr 4 w Laskach (prawe, 8.02.2026)

Pod koniec 2025 r. przeprowadzono prace udrożniające różnych odcinków Białej w okolicy Lasek, w tym odcinka po połączeniu z roznosem Sztolni Ponikowskiej i Bolesławskiej. Obecnie w korycie są głównie glony nitkowate. Zaczęły się też pojawiać pojedyncze kępkę rdestnicy. Wzrasta przepływ w Sztolni Ponikowskiej, na której stale trwają prace udrożnieniowe i umożliwiające odbiór wody ze zbiorników w Hutkach. W aktualnie trwającym okresie ogólnej przebudowy stosunków wodnych w zlewni rzeki Biała będziemy obserwować dynamiczne zmiany w jej ekosystemie. Część tych zmian ma charakter okresowy, ale część przyniesie docelowy efekt w postaci specyficznych warunków siedliskowych dla zbiorowisk roślinnych i bytujących tu zwierząt. Mieszanie się wód o różnych właściwościach fizycznych i chemicznych, w tym wód płynących ciekami Dąbrówka może korzystnie wpłynąć na stan ekologiczny Białej.

Ujście ciek Dąbrówka do Białej (lewe, 10.01.2026 i prawe, 22.02.2026)

Udrożniony przepust mostu na Sztolni Ponikowskiej w Cegielni (lewe) oraz rozlewisko poniżej tego przepustu (prawe) (18.03.2026)

Udrożniony roznos Sztolni Ponikowskiej (z lewej) i zbiornik z podnoszącym się poziomem wody (z prawej) (18.03.2026)

W związku z podnoszącym się poziomem wód podziemnych zwiększa się przepływ wody między stawami w kompleksie Karna-Laski. Zarządzający stawami prowadzą kontrolę przepustów (mniczków) i stan napełnienia stawów wodą. Pozwala to na utrzymywanie w miarę stałego poziomu wody w tych

zbiornikach. Podobnie jak w roku ubiegłym, w stawie nr 5 obserwowane były procesy związane odrywaniem się płatów materii organicznej z dna stawu w okresie zanikania pokrywy lodowej. Oprócz pływających płatów gnijących liści i igliwia na całym stawie, w jego zachodniej części zgromadził się spieniony kożuch. W marcu koło wędkarskie podjęło próbę oczyszczenia stawu z nagromadzonej materii organicznej, pojawiły się jej pryzmy na brzegach. Ponadto, w trakcie prowadzonych w końcu marca zarybień, staw nr 5 został z nich wyłączony, w planach jest jego osuszenie i wybranie materii organicznej. Oprócz tradycyjnie wykorzystywanych do rekreacji wędkarskiej stawów nr 3 i 4, zarybienia objęły w tym roku również staw nr 6. Podjęto też przygotowania stanowisk do połowu ryb. Z uwagi na walory przyrodnicze tego stawu, które były wielokrotnie opisywane w sprawozdaniach z poprzednich lat, rekomendujemy by rekreacyjne wędkarstwo ograniczyć do najbardziej zachodniej, szerokiej części stawu.

Kožuch materii organicznej w sąsiedztwie grobli stawu nr 5 w Laskach (6.03.2026)

Stan tego stawu w sąsiedztwie grobli (lewe) oraz pryzmy wydobytej materii organicznej na południowym brzegu stawu (18.03.2026)

W pierwszym kwartale 2026 r. poziom wód podziemnych w dolinie Białej podniósł się na tyle, że pojawiły się one na powierzchni w górnej części stawu nr 9 i staw ten zaczął być stale zasilany. Woda jest też blisko powierzchni terenu w dawnym siedlisku przestki w obniżeniu doliny powyżej zbiornika ppoż. w Karnej. W niezmiennym stanie jest sam zbiornik ppoż.

Pierwsze rozlewiska wody w górnej części stawu nr 9, które pojawiły się w wyniku podnoszenia się poziomu wód podziemnych po zaprzestaniu drenażu górniczego (28.03.2026)

Stan napętnienia stawu nr 9 (lewe) i zbiornika ppoż (prawe) pod koniec pierwszego kwartału (28.03.2026)

Pod koniec pierwszego kwartału obserwowano początek tegorocznego okresu lęgowego płazów. Jakkolwiek, zwiększone przepływy w korytach rzecznych nie sprzyjają godom żab i ropuch, to zwiększające swoją powierzchnię zalewiska związane z podnoszeniem się poziomu wód podziemnych oraz zalewiska stworzone przez bobry stanowią atrakcyjne miejsca do rozrodu różnych gatunków płazów. Efekty tegorocznego sezonu rozrodczego będzie można ocenić w kolejnych miesiącach.

Skrzek żab z grupy brunatnych (moczarowej i trawnej) złożony bezpośrednio w korycie Białej w jej środkowym biegu (31.03.2026)

W marcu 2026 r. przeprowadzone zostały prace związane z rozebraniem tam bobrowych w sąsiedztwie mostów w cieku Dąbrówka. Konieczność podjęcia działań wynikała bezpośrednio z planowanego, kontrolowanego odprowadzania wód do cieku Dąbrówka z zalewiska powstałego w rejonie obwodnicy Bolesławia, w celu zabezpieczenia budynków mieszkalnych przy ul. Laskowskiej, Chmielnej i Browarnej w Bolesławiu. Prace rozbiórkowe tam bobrowych wykonano zgodnie z decyzją Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie z 27 lutego 2026 r. Prace zostały przeprowadzone bez naruszenia strefy występowania nor bobrów. Wszystkie prace zostały zakończone przed sezonem lęgowym płazów oraz przed okresem ochronnym bobrów. Siedlisko tych zwierząt zostało zachowane, a bobry wybudowały nową tamę w bezpośrednim sąsiedztwie aktywnych nor, kilkadziesiąt metrów powyżej mostu w ciągu ul. Bolesławskiej. Taka lokalizacja nie powinna kolidować z potrzebami zwiększenia przepływów w cieku Dąbrówka. Tama znajduje się też powyżej odpływu wód z systemu wąwozów lessowych, z których w trakcie intensywnych opadów dopływa do Dąbrówki duża ilość wody.

Stan głównej tamy bobrowej i poziomu wody w zalewisku w cieku Dąbrówka powyżej tamy przed rozpoczęciem prac rozbiórkowych (4.03.2026)

Stan cieku Dąbrówka po zakończeniu prac rozbiórkowych tamy bobrowej (18.03.2026)

Nowa tama bobrowa w sąsiedztwie nor (lewe) i stan poziomu Dąbrówki w przepustach mostu ul. Bolesławskiej (28.03.2026)

Brak opadów, a w konsekwencji również brak większej pokrywy śnieżnej i roztopów spowodował brak nawet okresowego zasilania stawów przy Leśnym Dworze w Bukownie. Przez cały omawiany okres Baba niemal nie prowadziła wody. W efekcie odnotowano najniższy stan wody w stawach od zaprzestania pompowania wód z kopalni „Olkusz-Pomorzany”. W końcu pierwszego kwartału 2026 r. górny (tylny) staw był całkowicie suchy, a w głównym stawie były miejsca pozbawione wody.

Bytujące w stawach przy Leśnym Dworze bobry na stałe przeniósł się do głównego stawu, w którym zgromadziły zapasy pokarmu zimowego oraz zbudowały liczne nory w piaszczystym brzegu stawu. Nory i przyzmy gałęzi odsłoniły się po zaniku pokrywy lodowej, a w sąsiedztwie stawu zimą zostały przez bobry ścięte duże drzewa. Duża uciążliwość bytowania bobrów w stawach przy Leśnym Dworze i coraz częstsze szkody w infrastrukturze rekreacyjnej tego obiektu wskazuje na potrzebę odłowu zwierząt i przeniesienie ich do innych siedlisk.

Stan napełnienia i zalodzenia głównego stawu przy Leśnym Dworze (lewe, 27.01.2026 i prawe, 6.01.2026)

Stan napętnienia głównego stawu przy Leśnym Dworze (24.03.2026)

Całkowicie wyschnięty górny staw przy Leśnym Dworze (24.03.2026)

Skład pokarmu zimowego (lewe) i nory bobrów (prawe) odsłonięte po obniżeniu się poziomu wody – główny staw przy Leśnym Dworze (24.03.2026)

Katowice – Sosnowiec, 15.04.2026

Andrzej Czylok, Andrzej Tyc

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "A. Czylok Andrzej Tyc".